

УДК 398.332.1(=161.2):636(477.86)

Юрій ПУКІВСЬКИЙ

ВЕСНЯНІ СКОТАРСЬКІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ УКРАЇНЦІВ ПОКУТТЯ (за матеріалами із Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.)

Описуються традиційні звичаї та обряди весняного циклу народного календаря українців Покуття, які стосуються однієї з найважливіших сфер господарської діяльності — скотарства. З'ясовано, що скотарська тематика в обрядовості весняних свят проявлялася в намаганні захистити домашню худобу від шкідливих дій чарівниць та забезпечити її здоров'я, молочність, успішний розвиток та приплід. Найбільша кількість відповідних ритуалів пов'язана з днем св. Юрія. Завдяки залученню польових етнографічних матеріалів також визначено локальні особливості досліджуваних явищ.

Ключові слова: народний календар, весняна обрядовість, скотарство, звичаї, обряди, Покуття.

© Ю. ПУКІВСЬКИЙ, 2017

Одним із найколіоритніших історико-етнографічних районів України є Покуття. Традиційна культура цього краю, з огляду на специфіку його історичного й культурного розвитку, географічне розташування та природні умови становить неабияке зацікавлення, хоча вона й досі не стала предметом комплексного дослідження українських народознавців. Відтак актуальними є студії над різними ділянками матеріальної та духовної культури покутян, особливо крізь призму з'ясування загальноетнічних рис та локальних особливостей [15, с. 88]. Етнографічне вивчення окремих районів і місцевостей з докладним картографуванням реалій традиційної культури залишається одним із пріоритетних завдань сучасної української етнології [10, с. 212].

Недавні польові етнографічні дослідження на теренах Покуття засвідчили добрий стан збереженості традиційних рис календарної обрядовості, що, як і раніше, залишається однією з найконсервативніших сфер народного життя. Метою пропонованої розвідки є докладна характеристика весняного циклу народного календаря українців Покуття та виокремлення в ньому підсистеми звичаїв та обрядів скотарського призначення, з'ясування регіональної специфіки весняної ритуалістики. Основу джерельної бази становлять польові матеріали, зібрані автором в липні 2016 р. під час етнографічної експедиції у Снятинському районі Івано-Франківської області, які зберігаються у фондах архіву Львівського національного університету імені Івана Франка [2].

У календарній обрядовості українців загалом можна побачити чимало елементів, що стосуються однієї з найважливіших сфер господарських інтересів населення — скотарства. Навіть беручи до уваги лише весняну звичаєвість можна виділити в ній окрему групу обрядових дійств, в яких яскраво виражені скотарські мотиви. Вони присутні у різних, на перший погляд, реаліях, які насправді формують єдиний семантичний ряд — тваринницький комплекс звичаїв, вірувань і обрядів. Скотарська тематика в обрядовості проявляється у двох головних моментах: охороні худоби від шкідливих дій чарівниць і на ритуалах, спрямованих на те, щоб худоба була здоровою, давала багато молока з високою жирністю, добре росла, розвивалася та швидко множилася.

У деяких селах Снятинщини перший тиждень Великого посту відомий під назвою «Федоровиця» [2, арк. 50], що характерно для українських горян [20, с. 114; 28, с. 212]. Впродовж цього тижня остерега-

лися виконувати низку робіт, передусім шити та прясти. Хоча сучасні інформатори не завжди могли пояснити мотивацію такої заборони, все ж вдалося зафіксувати досить цікаві її пояснення, що безпосередньо пов'язані з турботою про домашню худобу: «Шос худобі недобре. На худобу. Це тиждень такий, що худобі шкоділо. Гріх шити» (с. Попельники) [2, арк. 50]. Сказане стосується також тернів Богородчанського району Івано-Франківщини: «Шити перший тиждень посту не можна. Кажуть, що то щось для худоби» (с. Глибоке) [1, арк. 61].

Скотарські мотиви опосередковано проявляються у низці великодніх обрядів. За місцевою традицією вдосвіта у четвер перед Великоднем, який називають «Живним», слід набирати води. За повір'ями вода в цей час набуває цілющих властивостей і її використовують в різних цілях, зокрема і напувають нею домашню худобу: «Досвіта до схід сонця треба набирати води [...]. І відносити худобі давати ту воду пити, щоб усе зле пішло від нас. І приповідати це шоби усьо ішло» (с. Видинів) [2, арк. 3]. Так само робили і на Богородчанщині для того, щоб мати високі надой молока від корови: «Воду з криниці брали. Як задзвонять дзвони на Страсті, то беруть воду. Дають корові напитися, то корова така повна, молока має багато. Так буде їй прибувати молока, як з тої криниці вода» (с. Хмелівка) [1, арк. 37]. Натомість на Поділлі та Волині у передвечірній четвер був звичай «чистити», тобто каstrувати жеребців і свиней [4, с. 71].

Варто відзначити, що для захисту, лікування чи забезпечення приплоду худоби населення зазначеного району часто використовувало речі та продукти, освячені в церкві під час того чи іншого свята. Власне тут проявляється дуалістичний характер календарної звичаєвості, де досить складно відділити християнські і дохристиянські елементи, які є взаємопов'язаними. Найпростіший приклад — освячена «бечка» або «шутка», тобто верба, яку обов'язково ставили до хліва як оберіг. Як і всюди в Україні [14, с. 46; 27, с. 31], нею вперше виганяли худобу на пасовисько [2, арк. 19, 27, 33]. Окрім того, покутяни використовували цю вербу і тоді, коли парували корів та свиней: «Худобу треба гнати до бика, то гонють та й бечков поплещуть ззаду там. І свиню так. Казала сусіда, ой у нашої Іри, то каже ведуться поросята. А я кажу, а чо? А

вона вигнала і свинку бечков поплескала, поплескала і пігнала. Ну шо то добре так, значить. Це кажуть, цісливо таке з бечков» (с. Драгасимів) [2, арк. 16].

При розгляді скотарських звичаїв та обрядів у весняному циклі народного календаря найважливішим є день святого Юрія. Поліфункціональний образ цього святого в українців, як загалом у слов'ян, здавна включав у себе опікунство над худобою [5, с. 52; 12, с. 284], а ритуальний комплекс дня Юрія найбільше розвинутий саме в зоні Карпат [26, с. 601].

Українські горяни і досі асоціюють день святого Юрія найперше з тваринництвом: «Юрія — худоб'яче свято» [1, арк. 26]. З днем святого Юрія пов'язувався початок пастівницького сезону, який був вагомою подією у річному господарському циклі. Саме на Юрія, як стверджувала частина інформаторів, відбувався перший вигін худоби на пасовисько, що супроводжувався певними усталеними традиціями обрядодіями.

Загальнопоширеним явищем в Українських Карпатах було приурочення до юрійського свята уявлень і вірувань про посилення у цей день активності відьом, їх особливої могутності [13, с. 120; 16, с. 38]. Слід зауважити, що подібні вірування є характерними для народної демонології всього східнослов'янського регіону, передусім західної його частини [3, с. 392; 6, с. 298]. Не є винятком і досліджуваний район, де ще й тепер поширені загальноукраїнські уявлення про здатність відьми забирати молоко у корови: «Кажут, ой, та така недобра на позір, то вона відьма, вона молоко відбере» (с. Драгасимів) [2, арк. 20]. Народознавці вже вказували на загальнопоширеність на Покутті вірувань про те, що відьми мають найбільшу владу саме в день святого Юрія [31, с. 41].

Аби забезпечити домашню худобу від шкідливих дій чарівниць покутські селяни вдавалися до цілої низки різноманітних апотропеїчних заходів. З метою недопущення відьми до корови використовували колочі гілочки терену, які причіпляли на воротах та дверях хліва напередодні дня св. Юрія. У селах Снятинщини цього звичаю дотримуються і нині: «То в нас терні клали на Юрія, і на браму, [...] і коло стайки. Ото маєте худобу. То віття клали. І на брамі терня» (с. Горішне Залуччя) [2, арк. 8]; «На Юрія клали терня. Йшли ломили терня, коло во-

ріт чіп'єли терня галузки. Кажуть, для худоби, би відьма не йшла» (с. Рудники) [2, арк. 59]; «Кладут терен на Юрія, аби відьма молоко від корови не забрала. То до Зелених свет стоїть» (с. Тучапи) [2, арк. 27]. До такого ж захисту вдавалися також в інших місцевостях Покуття, зокрема на Коломийщині [32, с. 31] та Городенківщині [23, с. 18]. Натомість на Гуцульщині та Буковині на стовпах воріт клали шматки дерну «кецьки» [17, с. 98; 28, с. 247], куди інколи встромляли вербові галузки [29, с. 273]. У народній свідомості гострі предмети є одним із найпевніших способів захисту від нечистої сили. Аналогічними оберегами худоби від зловорожої відьомської магії служили вироби з металу — сокира [1, арк. 78], серп [1, арк. 80], коса [1, арк. 12], ніж [1, арк. 73], які клали під поріг у стайні. До такого захисту вдавалися у гірській частині Богородчанського району Івано-Франківщини. З такою ж метою, за свідченням Михайла Зубрицького, бойки ще в кінці ХІХ ст. використовували борони [11, с. 46]. Цікаво, що тернові гілочки, якими оснащали ворота та двері хліва в день Юрія, згодом використовували також в народній ветеринарії: «Коло паркана покласти терня і в стайни коло дверей з одного боку і з другого боку. Терня аби, бо це Юрія. А відтак, а є всеко. Є тако, шо худобина може заслабнути. Та й берут та й того терне та й з бечки кусочки рубають патичків тих. Та й в печи на вході тако накладут то і вуглі кажут згасюют. Ну ек худобина шос заслабне і вуглі згасюют — води поливають. І тим вуглім худобину тим кроплют то» (с. Драгасимів) [2, арк. 19].

Окрім виконання обрядовій, спрямованих на обезпечення від відьомської магії, на Покутті досі побутують повір'я про можливість виявлення відьми саме в день Юрія. Місцеві селяни вірять, що «побачити» відьму можна за допомогою сільськогосподарського знаряддя — борони, виготовленої з осики і освяченої вербової гілки: «Юрія, коли виганяють коров пасти, то можна видіти відьму запросто. Лиш треба зробити собі із осики борону. Лягти на землю десь так, де є розпруга (копаєте і кидаєте на цей бік, а це на цей бік. То це розпруга називається). І там у ту розпругу лягти і зверху на себе ту борону і мати коло себе свічену цю шутку. І будуть іти корови. То каже, я виділа, виділа як одна тягнеться за хвіст, друга за роги хватає, третя

вилізла зверху на корову і їде» (с. Видинів) [2, арк. 4]. Аналогічний спосіб виявлення відьми на Юрія зафіксував на Снятинщині Ксаверій Мрочко, зауваживши, що при цьому слід промовляти певні словесні формули [31, с. 42]. Згаданий народознавець також докладно описав своєрідне обрядодійство, спрямоване на знешкодження відьом. Його суть полягала в тому, що ввечері напередодні дня Юрія парубки та дівчата збирались на пасовиську з палицями з віхтями соломи, які називали «чередільницями». Запаливши солому на палках вони підстрибували і кричали: «Чередільниці не недільниці, не ходіть по селу, бо вам рот роздери». Відтак, повернувшись додому, обвугленими палицями на дверях хліва малювали хрестики. Так само хрестики робили і з самих кийків, переламуючи їх навпіл, і встановлювали перед дверима або ворітьми [31, с. 42].

Рудименти цього обряду досі побутують серед мешканців Снятинщини, щоправда, уже в ігровій формі: «Тепер колеса брали і палили. Такі кажут, чередільниці такі. Та як Юрія завтра має бути, то перед Юрійом оце хлопці палили таке. Іно дивиси: там палют, то там, то там палют. Вони скат возьмут, скат великий та й палют. [...] Такий обичай. Називали це чередільниця» (с. Княже) [2, арк. 18]. Цікаво, у деяких селах, вочевидь під впливом редукції обрядодійства, розведення вогню приурочують не до дня св. Юрія, а до четверга напередодні Великодня: «Це у четвер Живний палют вогонь. Це в нас палюшки казали, палюшки палити. Вогонь, вогник такий — палюшки. Зпалит шос там, та й бігає там з тим вогником. На городи дес ішли тако. Хлопці і дівчата всі йшли ввечір» (с. Драгасимів) [2, арк. 23]. Розведення багать увечері перед Юрієм, як засіб захисту від відьом, практикували і в інших місцевостях Покуття, зокрема на Коломийщині [14, с. 3]. Обгорнуті сіном палаючі колеса качали по дворі напередодні Юрія і на Гуцульщині [28, с. 247], в рівнинній частині Закарпаття [25, с. 339], а також на Бойківщині, де, спускаючи колесо з гори, ще промовляли: «У ворожки би корова здохла» [7, с. 136]. Гуцули юрїївську ватру називали «курище» [28, с. 246; 33, с. 217].

Згідно з записами дослідників в інших місцевостях Покуття хрести на воротах і дверях стайні в надвечір'я юрїївського свята робили квачем з дьогтем [30, с. 198; 32, с. 31]. Це одним поширеним

способом недопуску відьми до хліва було посипання порогу маком. Власне, за народними повір'ями, відьма не має сили через нього переступити, а мусить спершу його визбирати. Коли ж її за цією роботою заспіває півень, вона втрачає свою силу, отже не відбере молока у корови [30, с. 198]. Освяченим маком обсіпали корів у юрїївську ніч також на сусідньому Поділлі [21, с. 378]. Відомості про малювання хрестів на дверях стайні напередодні Юрія, як спосіб захисту худоби, вдалося зафіксувати і на суміжних з Покуттям бойківських теренах [1, арк. 26]. Натомість там на Юрія у стайні посипали освяченою на Великдень сіллю [1, арк. 51, 78].

Перший вигін худоби в поле як окремих ритуал регламентувався спеціальними приписами і виконанням певних обрядодій. Вони мали забезпечити успішне ведення пастівницького господарства впродовж року. Як і всюди в Україні обкроплювали худобу свяченою водою і виганяли з хліва свяченою вербовою гілкою: «Тако вігонют на Юрія то все водов свіченев кропили, би відьма молока не взела» (с. Попельники) [2, арк. 51]; «Бечков старалися бити перший раз, шоб корова пасла» (с. Тучапи) [2, арк. 27]. У деяких селах Снятинщини (Новоселиця) корову ще посипали спеціально освяченою цього дня в церкві сіллю: «І на Юрія ксьондз у нас світить сіль. Кажуть, шо як вигонюють корову пасати перший раз, то посипають тов свіченев солев. Ну корова взагалі ліпше пасе як посолена. Але перший раз свіченев солев» [2, арк. 52]. Годування худоби сіллю — прикметна риса юрїївської обрядовості гуцулів [22, с. 298; 28, с. 247].

Подекуди, за свідченням респондентів, тоді ж під поріг хліва клали пояс або підкову: «Клали ше якийс поес, аби корова виходила з стайні, переходила його» (с. Драгасимів) [2, арк. 23]; «Клали підкову у стайні на поріг, бо казали, якщо підкова, то ведеться добре в стайні. Добре ведеться худобі. Переступає коровка через то» (с. Рудники) [2, арк. 61].

Серед апотропеїчних засобів, до яких вдається населення Снятинщини, найпопулярнішим залишається прив'язування коровам нитки червоного кольору: «На фіст корові прив'язували нитку червону, би не наврочити. Аби за нитку си ймила, а не за вимні» [2, арк. 31]; «До фостів в'язали червоні нитки, шоби хтос не наврочив, би молоко не відобрав»

(с. Прутівка) [2, арк. 40]. Локально вдалося зафіксувати використання й інших, бскладніших оберегів: «Шиють такий ось клинчик. Кажуть, шо там кладут камінчик з роздоріжжі. Там цукру, хліб, свічене шось. Такий мішечок малесенький. І то корові присилують на шию від уроків. Як виганяють перший раз, би не наврочили, би молоко не відобрали» (с. Новоселиця) [2, арк. 54].

Одним з елементів першого вигону була ритуальна годівля худоби шматком великодньої паски: «Худобі давали паски свіченої, як виганяли перший день на пашу» (с. Видинів) [2, арк. 5]; «Хрестик був зверху на пасці. Той хрест вирубували, клали в кошик до Юрія, а на Юрія давали корові» (с. Горішне Залуччя) [2, арк. 9]. Відзначимо, що цей звичай на теренах Снятинщини зустрічається спорадично, в той час як в сусідніх з Покуттям історико-етнографічних районах (передусім на Гуцульщині та Бойківщині) він поширений майже повсюдно [8, с. 84; 18, с. 83; 28, с. 232]. На Богородчанщині для цього навіть залишали від Великодня окрему паску, яку називали «юрїїник» чи «пастушок». Її брали з собою в поле, де частину давали з'їсти корові, а решту з'їдали самі [1, арк. 73, 85].

Як уже мовилось попередньо, від дня Юрія розпочинався повноцінний випас худоби, тоді як до цього могли тільки припасати корів. У селах Снятинщини донині зберігається традиція святкового відзначення цієї події, що полягає, передусім, у влаштуванні спільного частування на пасовиську: «Перший раз в нас гонют і тепер. [...] На Юрія то вже переважно хлопці ідуть з худобов в поле. Торбу берут з собов, аби вони не були голодні. Та й на Юрія там пасут до обіда. А після обіда вже такі, шо ледве йдуть додому, так пасут» (с. Драгасимів) [2, арк. 19]; «В нас корову виганяють переважно на Юрія перший раз. Ідуть всі, хто вигонить худобу, брали з собою випити і їди. Там були співи, співають страшне. Перший час пасовиська» (с. Завалля) [2, арк. 33].

Спорадично на Снятинщині зберігся звичай прикрашати худобу на Юрія вінками, які плели на пасовищі пастухи з ранніх весняних квітів [2, арк. 19, 23]. Звичай вити вінки на Юрія поширений також на Бойківщині [1, арк. 57, 80], а в західній її частині він ще супроводжувався виконанням пастушких пісень — «ладканок» [16, с. 42].

Складно не помітити, що в юріївських звичаях та обрядах основна увага зосереджена на охоронних заходах та різних оберегах, оскільки саме від дня Юрія зазвичай починали повноцінно випасати худобу, тоді як до цього її тільки припасали, або взагалі не виганяли на пашу. Крім того, згідно з загальнопоширеною в українців традицією [9, с. 126; 24, с. 207; 28, с. 248], від Юрія уже заборонялося випасати худобу на ділянках, призначених для сінокошу [32, с. 31].

Дослідження весняного циклу народного календаря мешканців Снятинщини як частини історико-етнографічного Покуття засвідчило стійке збереження народних традицій в цій ділянці народної культури. За критерієм функціонально-рольового призначення виокремлено і систематизовано ті звичаї та обряди, що стосуються однієї з найважливіших сфер господарського життя — тваринництва, яке значною мірою визначало добробут і благополуччя родини. Весняні скотарські звичаї та обряди покутян спрямовані на те, щоб худоба була здоровою, сильною, давала багато молока з високою жирністю, добре росла, розвивалася та швидко множилася. Виконання низки обрядодій у народній уяві було пов'язане з забезпеченням захисту від шкідливих дій відьом.

У низці елементів весняної календарно-побутової обрядовості українців Снятинщини бачимо чимало спільних рис із мешканцями сусідніх історико-етнографічних районів, найбільшою мірою це стосується Гуцульщини та Буковини. Водночас окремі явища традиційної культури виявляють помітні локальні особливості.

1. Архів ЛНУ імені Івана Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 254—Е (Польові етнографічні матеріали до теми «Весняна календарна обрядовість», зафіксовані студентом третього курсу Пуківським Юрієм Володимировичем 10—24 липня 2008 р. у Богородчанському р-ні Івано-Франківської обл.). — 90 арк.
2. Архів ЛНУ імені Івана Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 568-Е (Польові етнографічні матеріали до теми «Календарна обрядовість», зафіксовані Пуківським Юрієм Володимировичем 28 червня — 10 липня 2016 р. у Снятинському р-ні Івано-Франківської обл.). — 64 арк.
3. Агапкина Т.А. Мифопоэтические основы славянского народного календаря. Весенне-летний цикл / Т.А. Агапкина. — Москва : Индрик, 2002. — 816 с.
4. Беньковскій И. Обычаи и поверья, приуроченные к «Велькодню» / И. Беньковскій // Киевская старина. — 1895. — Т. XLIX. — Кн. 5 (май). — Отд. II. — С. 70—76.
5. Василькевич Г.П. Юрїївська народнопоетична творчість: проблема семантики і жанрової специфіки / Г.П. Василькевич. — Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 224 с.
6. Виноградова Л.Н. Вельма / Л.Н. Виноградова, С.М. Толстая // Славянские древности. Этнолингвистический словарь : в 5 т. / под общей ред. Н.И. Толстого. — Москва : Международные отношения, 1995. — Т. 1: А—Г. — С. 297—301.
7. Войтович Н. Народна демонологія Бойківщини: монографія / Надія Войтович. — Львів : Сполом, 2015. — 228 с.
8. Главацька Л. Весняні скотарські народні звичаї та обряди бойків (кінець XIX — середини XX ст.) / Людмила Главацька // Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Збірник наукових праць : матеріали Міжнародної наук. конференції «Одеські етнографічні читання». — Одеса, 2011. — С. 81—89.
9. Гладкий М.І. Традиційне скотарство Середнього Полісся другої половини XIX — першої третини XX ст. (Історико-етнологічне дослідження) / М.І. Гладкий. — Дрогобич : Вимір, 2007. — 198 с.
10. Глушко М. Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини XX — початку XXI століть) / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету. Серія історична. — Львів, 2009. — Вип. 44. — С. 179—214.
11. Зубрицький М. Народний календар, народні звичаї і повірки, привязані до днів в тиждні і до рокових свят. (Записані у Мшанці, Староміського повіту і по сусідніх селах) / Михайло Зубрицький // Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1900. — Т. III. — С. 33—60.
12. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу: Історично-релігійна монографія / Іларіон, митрополит. — Київ : Обереги, 1991. — 424 с. — (Репринт за виданням 1965 р., Вінніпег).
13. Кайндль Р.Ф. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази / Р.Ф. Кайндль ; пер. з нім. З.Ф. Пенюк ; післямова О.М. Масана. — Чернівці : Молодий буковинець, 2000. — 208 с. : іл.
14. Килимник С. Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні / Степан Килимник. — Вінніпег; Торонто, 1962. — Т. III. — 372 с.
15. Кирчів Р. Історіографія етнографічного дослідження Покуття / Роман Кирчів // Народознавчі зошити. — 2015. — № 1. — С. 70—90.
16. Кирчів Р.Ф. Релікти юрїївської обрядовості в українських Карпатах / Р.Ф. Кирчів // Народна творчість та етнографія. — 1985. — № 2. — С. 38—43.
17. Кожоляно Г. Весняне свято Юра-Рая на Буковині / Георгій Кожоляно // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. — Київ : Київський центр, 2008. — Вип. 25. — С. 96—102.

18. Колесса Ф. Людові вірування на Підгір'ю. В с. Ходовичах стрийського повіту / Філярет Колесса // Етнографічний збірник. — 1898. — Т. V. — С. 76—98.
19. Конопка В. Хліборобські мотиви у Великодньому та пізньовесняному циклах календарних звичаїв та обрядів українців Південно-західного історико-етнографічного регіону України / Володимир Конопка // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. — Київ, 2014. — Вип. 42. — С. 31—39.
20. Красовський І. Календарна обрядовість / І. Красовський, Й. Вархол // Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. — Т. 2: Духовна культура. — С. 113—123.
21. Курочкін О.В. Обрядовість (Календарні свята і обряди) / О.В. Курочкін // Поділля: Історико-етнографічне дослідження. — Київ: Доля, 1994. — С. 358—385.
22. Кутельмах К.М. Календарна обрядовість / К.М. Кутельмах // Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. — Київ: Наукова думка, 1987. — С. 286—302.
23. Кухаренко С. Худоба в повір'ях і магії селян сучасної України / Світлана Кухаренко // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. — Київ, 2008. — Вип. 27. — С. 13—24.
24. Пуківський Ю. Весняна календарно-побутова обрядовість українців історико-етнографічної Волині / Юрій Пуківський. — Львів, 2015. — 312 с. : іл.
25. Тиводар М.П. Етнографія Закарпаття: Історико-етнографічний нарис / Михайло Тиводар. — Ужгород: Гражда, 2011. — 416 с. : іл.
26. Трефилова О.В. Юрьев день / О.В. Трефилова // Славянские древности. Этнолингвистический словарь: в 5-ти т. / под общей ред. Н.И. Толстого. — Москва: Международные отношения, 2012. — Т. 5: С (Сказка) — Я (Ящерица). — С. 601.
27. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим обществом. Юго-западный отдел. Материалы и исследования, собранные П.П. Чубинским / П.П. Чубинский. — Санкт-Петербург, 1872. — Т. III: Народный дневник. — 486 с.
28. Шухевич В. Гуцульщина. Ч. 4 / Володимир Шухевич // Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1904. — Т. VII. — С. 1—272.
29. Kolberg O. Dzieła wszystkie / Oskar Kolberg. — Wrocław; Poznań: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 1970. — Т. 54: Ruś Karpacka. — Cz. I. — 336 s.
30. Kolberg O. Pokucie. Obraz etnograficzny / Oskar Kolberg. — Т. I. — Kraków, 1882. — 356 s.
31. Mroczo Ks. F. Sniatyńszczyzna. Przyczynek do etnografii krajowej / Mroczo Ks. F. — Cz. 1. — Lwów, 1897. — 84 s.
32. Schnaider J. Lud Peczenizynski. Czesc II / Józef Schnaider // Lud. — Lwów, 1907. — Т. XIII. — S. 21—33.
33. Schnaider J. Z kraju Huculów / Józef Schnaider // Lud. — Lwów, 1899. — Т. V. — S. 207—220.

Yurii Pukivskiy

SPRING RANCHING CUSTOMS AND RITES OF UKRAINIANS IN POKUTTYA

(based on materials from Sniatyn district, Ivano-Frankivsk region)

The article deals with the consideration of traditional spring cycle of the folk calendar customs and rituals of Ukrainians in Pokuttia relating to one of the most important areas of agricultural activity — cattle breeding. It was found that ranching theme in spring rites manifested in an effort to protect livestock from harmful actions of the sorceress and ensure her health, milk production, the successful development and offspring. Most of relevant rituals associated with the St. George Day. Thanks to the involvement of field ethnographic materials also defined local features of the studied phenomena.

Keywords: folk calendar, spring rites, cattle, customs, rituals, Pokuttia.

Юрій Пуківський

ВЕСЕННИЕ СКОТОВОДЧЕСКИЕ ОБЫЧАИ И ОБРЯДЫ УКРАИНЦЕВ ПОКУТЬЯ

(по материалам из Снятинского р-на Ивано-Франковской обл.)

В статье идет речь о традиционных обычаях и обрядах весеннего цикла народного календаря украинцев Покутья, относящихся к одной из важнейших сфер хозяйственной деятельности — скотоводству. Выяснено, что скотоводческая тематика в обрядности весенних праздников проявлялась в попытке защитить домашний скот от вредных воздействий волшебниц и обеспечить его здоровье, молочность, развитие и приплод. Наибольшее количество соответствующих ритуалов связано с днем св. Юрия. Благодаря привлечению полевых этнографических материалов также определены локальные особенности исследуемых явлений.

Ключевые слова: народный календарь, весенняя обрядность, скотоводство, обычаи, обряды, Покутья.